

КОРУПЦІЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПРИЧИНИ ТА ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ

Корупція завжди була серйозною проблемою, що суттєво спотворювала інституційне призначення органів місцевого самоврядування та підривала довіру громадян до них. Особливо гостро це питання проявляється в діяльності саме місцевих органів влади, адже в умовах повномасштабної війни вони відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності, захисті місцевої громади, збереженні національної єдності та ефективному функціонуванні різних державних механізмів на рівні територіальних громад. Варто відзначити, що інституційна структура місцевого самоврядування постійно реформується, у тому числі створюються спеціалізовані органи, орієнтовані на профілактику корупції та боротьбу з корупційними проявами. Класичний підхід полягає у віднесенні конкретного органу до органів місцевого самоврядування за фактичним виконанням функцій місцевого управління.

Тож які причини виникнення корупції? Їх є декілька:

- непрозорість процедур: процеси, які на перший погляд здаються простими та швидкими, розтягуються за допомогою бюрократії, ускладнюючи отримання якісних послуг від органів місцевого самоврядування. Кожен етап проходження цієї процедури утворює потрібні умови для процвітання корупції, яка збагачує тих, хто бере, та “допомагає” прискорити процес тим, хто дає.

- недосконале законодавство: багато законів прописано недостатньо коректно, вони є неоднозначними, що надає змогу корупціонерам використовувати їх на свою користь задля власного збагачення

- економічний занепад і політична нестабільність: Зубожіння населення, неспроможність влади забезпечити державним службовцям гідне утримання

підштовхують і тих, і інших до сприяння корупції та безпосередній участі у ній. Також ця проблема підкріплюється усталеними радянськими традиціями “блату”, коли громадяни використовували свої зв’язки задля власної вигоди, чим і підживлювали корупцію.

- слабкість громадянського суспільства, відрив суспільства від влади: Демократична держава в змозі вирішувати проблеми тільки в кооперації з інститутами громадянського суспільства. Погіршення соціально-економічного становища громадян, що завжди супроводжує початкові стадії модернізації, викликане цим розчарування, що приходить на зміну колишнім надіям, - все це сприяє відчуженню суспільства від влади, ізоляції останньої. Тим часом ні низова, ні верхівкова корупція не можуть бути придушені без зусиль громадських організацій. Якщо суспільство буде потакати корупції, а не засуджувати її та боротися з нею, тоді ця проблема залишиться невирішеною ще на дуже довгий час.

Постає запитання: як же протидіяти корупції? Що саме потрібно вчинити для вирішення даної проблеми?

Законодавство передбачає низку обмежень для представників місцевого самоврядування, які мають на меті підвищення рівня доброчесності серед службовців. Зазначені обмеження стосуються не лише процедури відбору чиновників, часу перебування на службі, але й тривають протягом певного часу після їх звільнення. Так, до моменту вступу на посаду щодо осіб, які претендують на заняття посад, пов’язаних із виконанням функцій місцевого самоврядування, здійснюється спеціальна перевірка. Безпосередньо під час перебування на посаді діє низка обмежень, серед яких – обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища, щодо одержання подарунків, щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, обмеження спільної роботи близьких осіб. Після завершення служби діє обмеження після припинення діяльності, пов’язаної з виконанням функцій місцевого самоврядування. Серед них – заборона укладати трудові договори або вчиняти правочини у сфері підприємницької

діяльності з юридичними особами, з якими були певні взаємини – протягом року з дня припинення виконання функцій місцевого самоврядування; заборона розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала відома у зв'язку з виконанням службових повноважень; заборона протягом року після припинення відповідної діяльності на представництво інтересів будь-якої особи у справах, в яких іншою стороною є орган місцевого самоврядування, в якому працювала особа.

Також важливим антикорупційним заходом виступає фінансовий контроль службовців місцевого самоврядування та осіб, які претендують на заняття посад в органах місцевого самоврядування. Такий захід спрямований на виявлення корупційних проявів шляхом підвищення прозорості статків посадових осіб через можливість встановлення різниці між їхнім задекларованим та реальним майновим станом. Посадові особи місцевого самоврядування зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати декларацію за минулий рік згідно із затвердженою формою. Декларація подається також під час вступу на службу та у разі припинення діяльності, пов'язаної з функціями місцевого самоврядування. Декларація має містити відомості про доходи, нерухоме майно, транспортні засоби, вклади у банках, цінні папери та інші активи, фінансові зобов'язання. Таким чином у службовців стає менше можливостей для сприяння корупції. Задля боротьби з корупцією, зокрема і в органах місцевого самоврядування, Україна вже створила необхідну законодавчу базу та систему антикорупційних органів. Проте, як свідчить практика, цього виявляється не досить для максимального викорінення корупційного складника в органах публічної влади. Тому, окрім уповноважених на боротьбу з явищем корупції органів, є окремі методи, які можуть використовуватись безпосередньо місцевими органами. Ось деякі з них:

Автоматизація та цифровізація процесу надання послуг: створення електронних кабінетів та черг унеможливить отримання послуг поза законом за допомогою дачі посадовцю хабаря, а прискорення та дистанційність

процесу не дають змоги сторонам впливати один на одного для схилення до порушення закону.

Формування активної громадянської позиції щодо боротьби з корупцією у свідомості суспільства та залучення громадських організацій до боротьби з корупцією: часто територіальною сферою дій громадських організацій є саме місцевий рівень, тому їх участь може бути досить ефективною. Боротьбу з корупцією необхідно розпочинати з викорінення її серед звичайного населення, що зменшить корупційну практику спочатку в органах місцевого самоврядування, а надалі й у вищих органах державної влади. Тому важливо підвищувати правову культуру громадян та виховувати нетерпимість до будь-яких корупційних проявів.

Підвищення офіційної заробітної плати посадових осіб: багато посадових осіб отримують неправомірну вигоду через низький заробіток. Сам факт недостатньої оплачуваності праці держслужбовців не виправдовує їхню причетність до сприяння розвитку корупції, але є одним з її причин. Тому підвищення заробітної плати своєю чергою нівелює потребу у збагаченні з незаконних джерел.

Прозорість адміністративних процедур: це має значення для усвідомлення приватними особами всього комплексу прав, які вони мають. Досягненню цього буде сприяти розміщення в приміщеннях органів місцевого самоврядування змістових інформаційних стендів із детальною та доступною інформацією про права осіб та особливості їх реалізації (детальніше див. п. 1 цього розділу). У результаті приватна особа буде мати можливість без сторонньої допомоги сформулювати цілісне уявлення про свої можливості та свідомо використовуватиме їх із допомогою органів місцевого самоврядування. Простими словами - особа зразу бачить перед собою усі етапи надання адміністративної послуги, і держслужбовцям не вдасться ввести особу в оману та вимагати в неї неправомірну вигоду за те, що вона може отримати цілком законно.

У висновку можна сказати, що корупційна діяльність в органах

місцевого самоврядування досі залишається актуальною проблемою. Останніми роками Україна зробила низку позитивних змін у рамках антикорупційної реформи і дещо покращила своє положення у рейтингах щодо корумпованості держав, проте боротьба з корупцією в органах місцевого самоврядування є довготривалим процесом, що потребує значних зусиль як з боку держави, так і з боку суспільства. В Україні вже створено досить ефективну законодавчу антикорупційну базу і систему антикорупційних органів, проте необхідними є й такі заходи з боротьби та запобігання корупції, як: формування у суспільстві активної позиції щодо боротьби з корупцією, підвищення правової свідомості та виховання нетерпимості суспільства до корупції, забезпечення достатньої заробітної плати для посадових осіб органів місцевого самоврядування, забезпечення відкритості та прозорості їхньої діяльності, ефективне проведення антикорупційних програм на місцевому рівні та низка інших.

Список використаних джерел:

1. Банчук О. Запобігання і протидія корупції в органах місцевого самоврядування : практичний посібник. Київ, 2012. 268 с. URL: <https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/protydiya-korupcii-banchuk-2012.pdf>
2. Бондаренко О. Корупція в правоохоронних органах: причини та система заходів протидії. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/278022>
3. Поняття та причини корупції. Офіційний сайт Компаніївської селищної ради. URL: <https://www.kompanievskaselrada.gov.ua/index.php/kropyvnytske-raionne-upravlinnia-hu-dsns-ukrainy-v-oblasti-informuie/20613-ponyattya-ta-prichini-koruptsiji>
4. Чудик Н., Антоник Є. Інститут викривачів як забезпечення протидії корупції в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 4. С. 95-100
5. Чудик Н.О., Мудрак Р.М. Імплементация принципів Європейської хартії місцевого самоврядування у вітчизняну систему місцевого самоврядування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2013. Випуск 23, том 1. С. 148-151